

סודות הפורים רדיקליות דתית בקבלה ובחסידות ד"ר רוני הורן

שיעור 1: "ויצא המן שמח וטוב לב" - לתת לרעגם כן לשמוח

זוהר ח"ב, קפג ע"ב - קפה ע"א

רבי שמעון ורבי אלעזר בנו היו הולכים בדרך, והיו הולכים עמהם רבי אבא ורבי יוסי. עד שהיו הולכים, פגשו בזקן אחד, והיה אוהז בידו תינוק אחד. הרים עיניו רבי שמעון וראה אותו. אמר לו רבי אבא, ודאי דברים חדשים יש לנו אצל הזקן.

כאשר הגיעו אליו, אמר רבי שמעון, במשא הקשור בגנבה אתה בא? מי אתה? אמר לו, יהודי אני. אמר, דברים חדשים ודאי ביום זה אצלה. אמר לו, להיכן הוא דרכך? אמר לו, דירת היתה באלו פורשי המדבר, שהייתי משתדל בתורה, ועתה באתי לשוב לשבת בצל הקדוש ברוך הוא בימים אלו של החדש השביעי הזה.

שמח רבי שמעון, אמר, נשב, בודאי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר לו, חייך שנשמע דבר מפיו, מאלו הדברים החדשים עתיקים שנטעתם שם במדבר מחדש השביעי הזה, ומדוע נפרדתם עתה מהמדבר לבא לשוב? אמר לו אותו הזקן, בשאלה זו ידעתי שחכמה אצלה ודבריו מגיעים לרקיעי החכמה.

פתח הזקן והוא ואמר (דברים א) "ובמדבר אשר ראית אשר נשאה ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו" וגו'. פסוק זה כה היה צריך לומר, ובמדבר אשר נשאה. מהו ראית? אלא הקדוש ברוך הוא הנהיג את ישראל במדבר, מדבר חזק, כמו שכתוב (דברים ח) נחש שרף ועקרב וגו' ומדבר שהוא חזק משאר מדבריות בעולם.

מה הטעם? משום שבשעה ההיא שיצאו ישראל ממצרים ונשלמו לששים רבוא, התחזקה

המלכות הקדושה ועלתה על הכל, והאירה הלכנה, ואז נכנעה מלכות הרשעה, הצד האחר, והוציא אותם הקדוש ברוך הוא ללכת במדבר חזק, שהוא מקום ושלטון סמא"ל הרשע, שהוא שלו ממש, כדי לשבר חזקו וכחו ולכתת ראשו ולהכניע אותו שלא ישלט. ואלמלא חטאו ישראל, רצה הקדוש ברוך הוא להעבירו מן העולם, ועל זה העביר אותם בנחלתו וגורלו וחלקו ממש. [...]

ועוד, שלא מתישבים דברי תורה אלא שם, שאין אור אלא אותו היוצא מתוך החשך. שפאשר נכנע צד זה, מתעלה הקדוש ברוך הוא למעלה ומתכבד בכבודו, ואין עבודת הקדוש ברוך הוא אלא מתוך החשך, ואין הטוב אלא מתוך הרע. וכאשר נכנס בן אדם בדרך רעה ועזב אותה, אז מתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, ועל זה שלמות הכל - טוב ורע כאחד, ולעלות אחר כך בטוב, ואין טוב אלא ההוא שיצא מתוך הרע. ובטוב זה מתעלה כבודו, וזוהי עבודה שלמה. [...]

וסימנה (אסתר ה) "אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי". וכתוב, "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב". בחלק ההוא שנוטל, והולך לו. ובסוף, כאשר בא המלך העליון לבית המלכה, המלכה מבקשת עליה ועל בניה ועל עמה מן המלך. ואפלו בזמן שישאל בגלות ומתפללים תפלות בכל יום, היא עולה ביום זה לפני המלך העליון ומבקשת על בניה, ואז נגזרות כל אותן נקמות שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות עם אדום, ונגזר איה עתיד המקטרג הזה לעבר מן העולם, כמו שנאמר (ישעיה כה) "בלע המות לנצח".

וסימנה - בזמן הגלות (אסתר ז) "כי נמכרנו אני וגו'". כי איו הצר שנה בנזק המלך. "מה זה בנזק המלך? כמו שנאמר (יהושע ז) "והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמר הגדול". שהרי השם העליון לא מתקים בקיומו, וזהו בנזק המלך. ואז, "והמן נבעת מלפני המלך והמלכה". אז אור הפנים וכל שמחה נמצאת, וישראל יוצאים לחרות ביום ההוא. ואז, מהיום ההוא והלאה, חרות ושמחה בגלוי לשלט עליהם, ואז צריך לשמח עמם. מכאן והלאה, כמו שנתנו לו חלק להתרחק מהם, כך גם נוהגים לשאר העמים להתרחק מהם למטה.

שיעור 2: "ישנו עם - ישן הוא האלוה שלהם"

מה עושים כשאלהים ישן?

שער הכוונות פורים, דרוש א

ועתה נבוא אל ביאור ענין ימי פורים והמגילה והמרדכי ומעות מגבת פורים והמשתה והשמחה. הנה נתבאר אצלנו בדרושי נוקב' דז"א ובענין מיעוט הירח כי בכל זמן של גלות עומדים ז"ן אב"א כל ימי החול לולי בשעות התפל' ובשבתו' וכיוצא בזה כמו שנתבאר שם. והנה כאשר רוצים לחזור פב"פ צריך שתקדים בחי' הפלת הדורמיטא על ז"א כדי שתיעשה הנסירה ותוכל לחזור עמו אפין באפין כנז' בדרושי ר"ה ולהיות כי ענין מרדכי ואסתר היה בסוף השבעים שנה של גלות בבל כנודע לכן אז כבר בימיהם התחיל ענין תיקון ז"ן כדי לחזור אפין באפין ויגאלו ישראל. וענין התחלה זו היא ענין הדורמיטא שנעשה אז בימיהם וז"ס הצרה העצומה שהיתה אז לישראל אשר עליו נאמר והנה אימה חשיכה גדולה כו' וארז"ל חשכה זו גלות מדי שהחשיך עיניהם של ישראל.

וענינו הוא לפי שאז היה ז"א בסוד הדורמיטא ונודע כי המן הרשע. היה אוסטורלוגוס גדול כנודע בענין ויפל פור הוא הגורל מיום ליום כו' ובפרט במ"ש בס"ה כי הוא ועשרת בניו כוללים כל עשרה קליפין החיצונים וידע בחכמתו ענין מיעוט השגחתו ית' על ישראל בימים ההם להיותו בבחי' השינה ולכן חשב ועלה בלבו כי הזמן מוכן לאבד שונאיהם של ישראל, וז"ס ענין ויכוח המן עם אחשוורוש אם יעלה בידם עצה זו והשיב לו המן ישנו עם כו' ודרשו רז"ל ישן הוא האלוה שלהם והבן זה

שער הכוונות פורים, דרוש א

ולהיות כי הדורמיטא ההיא היא לטובתן של ישראל כדי שתנסר הנקבה מאחורוי ויחזרו פב"פ ויגאלו ישראל ויבנה בית המקדש לכן התייעצו שניהם כי בזמן ההוא שהאלוה שלהם הוא ישן יקדימו הם לאבד ולהשמיד שונאיהם של ישראל כדי שלא ישארו אפילו מתי מעט שיהיו ראויים לגאולה ועי"כ לא יבנה בהמ"ק. ונודע' עצת המן מן שמשי ספרא בנו וכתביהם אל אחשוורוש הנק' ארתחששתא בספר עזרא עד שביטלו בנין ב"ה בראותם כי הגיע זמנו להבנות ודי בזה.

שער הכוונות פורים, דרוש א

והנה אף בזמן הדורמיטא אין הנקבה ישנה כי אז מסתלקין המוחין מן ז"א ונכנסין בנקבה כדי להבנות ולתקן פרצופ' כדי שתוכל לחזור אפין באפין כנודע בענין דרוש השופר של ר"ה ובהכרח יש הארה והשגחה זו על ישראל מצידה וענין אותה הארה היתה ענין מרדכי הצדיק כמו שנבאר בע"ה. [...] דע כי הנה בזמן הדורמיטא .. נכנסין (המוחין) בנוק' .. בסוד ויבן ה' אלהים את הצלע .. עתה בהיותם המוחין תוך הנקבה אשר היסוד שלה נוקביי קצר מוכרח הוא שהיסוד דאבא יתפשט ויצא מחוץ ליסוד נוקבא ולחוץ ותתגלה הארתו בגילוי גמור לגמרי... ואין ספק כי הארה זו הנגלית ממלכות דאבא היא הארה גדולה עד מאד.

אהרן דוד גורדון, "הקונגרס" (מתוך "האומה והעבודה")

האחד היה הקונגרס הראשון, שהגיד לנו, מה רצוננו, מה כווננו, שהגיד בקול רם, בעוז והדר, כי הגיד לנו מה אנו. מה שהופיע בקונגרס הראשון לא היה פרי תעמולה והכנה - זאת היתה התעוררות לאומית פתאומית בלתי מצויה, אשר בעבר הרחוק אולי היו קוראים לה גילוי שכינה. קשה להגיד מה הביא לידי כך שכל הלבבות התאחדו בנקודה אחת, שכל המוחות הסכימו לדעה אחת, כיוונו לרוח אחת, אבל יש מקום לחשוב, כי הרבה עזרה לזה הפתאומיות - במצב של התעוררות פתאומית הלא הנפש תמיד יותר נאמנה לעצמותה - והרבה עזר לזה מה שרוח הקונגרס באה בבת אחת משני צדדים, משלימים זה את זה: מן המערב, מן היהודים החיים יותר בהווה מאשר בעבר, ומן המזרח, מחובבי ציון, אשר במידה גדולה היו חופשים או השתחררו משפעה זרה. הקונגרס הראשון דיבר בשם היהודים ולא בשם היהדות, אבל דיבר כך, שכל מה שדרש היה יהדות, כלומר יהדות חיה, חדשה. 'ציון' היתה הנקודה המאחדת את כל הלבבות, כי היא איחדה את העבר עם ההווה, יותר נכון, גילתה בהווה החי את ההמשך מן העבר. ובזה היה כוחה. בפעם הראשונה הרגשנו בהרגשה בלתי-אמצעית, אם כי לא ברורה, כי היהדות היא מה שחי בלבנו, שאנחנו שואפים אליו מתוך עומק נשמנו בלי אמצעי, בלי היתר מן העבר ובלי פירושים מן העבר. בפעם הראשונה בא לידי הכרה עצמית תקיפה ה'אני' החי שלנו, ה'אני' שאינו בת-קול, לא בת-קולם של אחרים ולא בת-קולו של העבר.

מלה אחת הגיד לנו הקונגרס הראשון, מלה אחת, שכוחה כוח עם מתעורר התעוררות גדולה, מעין התעוררות ישראל בצאתו ממצרים, או אם לקחת משל מעם אחר ומזמן יותר קרוב - מעין התעוררות הערבים בימי נביא האיסלם. 'אני' היתה המלה, וגדולה היתה המלה: בנקודה אחת, שאין אתה תופסה, צימצמה את כל תוכן נשמנו, את כל יסודותיה בעבר, בהווה ובעתיד. ואנחנו לא עמדנו על סודה. לא עמדו על סודה גם החרדים על רוח היהדות, שדרשו 'קולטורה'. לא עמדו על סודה גם יוצרי הקונגרס והציונות בעצמו, ובידיו, בנגעו בעצם הנקודה, שאין לנגוע בה, כמעט שהחריב מה שיצר.

שיעור 3: משלוח מנות איש לרעהו –

חוגגים את קדושת ישראל או: נרקסיזם דקדושה

קדושת לוי, קדושה שלישית

עתה נבאר הסוד של משלוח מנות איש לרעהו, ובתחלה נבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל במדרש רבה במגילה על פסוק (אסתר ג, ח) ישנו עם אחד אלהיהם ישן הוא. הגם שכל דברי המן הוא להבל וריק. אמנם זה כולו שטות והאיך כתבו במגילה. והנראה ובו יבואר כמה מאמרי חכמינו ז"ל וזה יצא ראשונה שאמרו חכמינו ז"ל במסכת סוטה פרק ראשון דף ה' ע"א, בשמתא מאן דאית ביה ובשמתא מאן דלית ביה, ואמרו חכמינו ז"ל שמינית שבשמינית צריך להיות גאון. .. כי עיקר בריאת העולם עבור לשעשע באיומתו כי כשאדם מתפלל ולומד ועובד את הבורא ברוך הוא וברוך שמו בתורה ובמצות. אזי יש להקדוש ברוך הוא שמחה גדולה מזו ... ובזה עיקר עבודתינו לתת נחת רוח להבורא ברוך הוא ליוצרינו ולבוראינו בעבודתנו תמה ובכל הדבורים אנחנו ממשיכין שפע רב בכל הברואים והיצורים והנעשים וכשיעלה זה במחשבת לבב איש, אזי יתלהב לבבו בקרבו וככה יגיד במחשבתו איש אשר נוצר מטיפה סרוחה ואחריתו רמה ותולעה יעלה ככה למעלה על ידי מעשיו הנעימים ויעשה פרי במעשיו שיוכל לשמח בו הבורא ברוך הוא אשר הוא קדוש ומשרתיו קדושים ויבא שפע רב בכל העולמות ובכל המלאכים ובכל הנשמות והאל הקדוש ישמח בו

[...]

כי בזמן שהבורא ברוך הוא אוהב כנסת עמו בית ישראל. וכנסת ישראל המה ברום המעלות אז יש בישראל כח לבטל גזירות רעות. הגם אם הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה יש בידם לבטל הגזירה כמאמר צדיק מושל ביראת אלהים. כמו שאמר שמעון בן שטח לחוני המעגל כבן המתחטא על אביו ועושה רצונו והוא מחמת גודל שעשועים שהאב משתעשע בבנו מבטל רצונו מפני רצון בנו. כן אנחנו נקראים בנים למקום מחמת גודל שעשועים שמתעשע האל יתברך עמנו מבטל גזרותיו מפני רצון ישראל.

[...]

ומעתה יתלהב אדם במצות משלוח מנות בראותו שאיש הישראלי יש לו כח לבטל גזירות הבורא יתברך. ואם יחשוב האדם שמעשה ידיו עושין כל כך פעולה למעלה אזי יתלהב לעבודתו ולעשות הכל נחת רוח ליוצרינו ולא לשם פנייה אחרת והאל יעשה עמנו נסים ונפלאות לטובה אותות ויקיים בנו ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה (דברים נג, ו) והפכתו אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם (ירמיה לא, יב) אמן סלה

שפת אמת לפורים תרל"א

ומצות משלוח מנות נראה לבוא לאהבת ישראל. שכ' איש יהודי ובמד' יחידי כו'. דאיתא ואהבת לרעך כמוך כלל גדול בתורה. הפי' כשאדם דבוק בנקודה חיות הפנימיות ושם כל בני ישראל אחד. ממילא אוהב לרעהו ג"כ. וזה עצמו מ"ש רש"י רעך הקב"ה ע"ש שהכל אחד כנ"ל.

ומרדכי הי' כלל כל ישראל. כי ע"י אהבה שנעשה אחד. יכול לגרום זכותו על כל ישראל. ויהודי נק' יחידי כנ"ל. שדבוק בנקודה חיות ששם מקום האחדות. וכן כתיב ועמוד ע"נ לשון יחיד. כמ"ש רש"י על ע' נפש שעובדין לה' אחד ע"ש. [וכ"כ אא"ז מוז"ל ע"פ ויחן נגד ההר שהאחדות הכנה לקבלת התורה. וכמו כן אז הי' קבלת התורה]

שיח שרפי קודש, פורים אות יג

בשם האדמו"ר מאסטראווצע זצק"ל שאמר טעם נכון מדוע תקנו אנשי כנסת הגדולה מצות משלוח מנות דוקא בפורים ולא ביו"ט אחר שהי' נס כמו בחנוכה וכדומה ותירץ שחז"ל אמרו במסכת מגילה (דף יב) למה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו דור כלי', מפני שפלחו לצלם, ומקשה הגמ' שם וכי משא פנים יש בדבר אלא הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים, עיין שם, ואמר הוא זצ"ל מפני זה ישראלים שבאותו דור לא רצו לאכול אחד מחבירו בשר, ולשתות יין, שכל אחד הי' יודע בעצמו שהוא לא פלח לצלם אלא לפנים, אבל דלמא ישראל חבירו פלח באמת בלב ובנפש, ויינו יין נסך, ובשר שלו אסור, אבל כשראו שהקב"ה עשה עמהם הנס הגדול, ומדוע זה וכי משא פנים יש לפניו חלילה אלא וודאי אגלאי מילתא למפרע שכל הישראלים לא פלחו אלא לפנים מש"ה תקנו חכמים שבאותו דור שישלח אחד לחבירו בשר ויין (שזה עיקר מצוה משלוח מנות בבשר ויין) להראות שכל אחד לא פלח אלא לפנים ויינו ובשרו מותר ודו"ק כי זה טעם נכון

שיעור 4: עד דלא ידע - מה ניתן לדעת כאשר לא יודעים?

רח"ו, שער הכוונות, פורים, א

ומ"ש רז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כו' הכונה הוא כי לעולם תוך הקליפה יש ניצוץ של קדושה המאיר בתוכה ומחיה אותה ולכן צריך לומר ברוך המן להמשיך אל הניצוץ ההוא אור ולכן צריך לומר בלא כונה אחר שהוא שיכור ויצא מדעתו שאם יהי ח"ו בכוונה יאיר גם אל הקליפה ח"ו.

ר' נתן מנמירוב, ליקוטי הלכות, יו"ד, הלכות קרחה וכתובת קעקע, הלכה ג

ועל כן בפורים כל הפושט יד לטל נותניו לו, אפלו עכו"ם. כי כל זה מורה על רבוי השלום, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, אבל עכשיו בפורים צריכין לקיים זאת ביותר, כי עכשיו צריכין להמשיך שלום גדול אפלו עם אמות העולם כדי שישוּבו בלם לאמונת ישראל על ידי רבוי השלום בחינת אז אהפך אל כל העמים שפה ברוה וכו', שזה בחינת ונהפך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם ... וזה בחינת מה שמשניו עצמם בפורים ומלבישין את פניהם ומדמיו עצמו לאמה אחרת לישמעאל או לעכו"ם אחר וכיצא בזה, זה בחינת משניו מפני דרכי שלום, כי כשאצריכין להרבות שלום צריכין לפעמים לשנות ולהתנהג ברמאות למען השלום וצריכין לשנות פניו לכמה גוניו לכל אחד ואחד כפי רצונו בשביל השלום....

ליקוטי הלכות, הלכות בכור בהמה טהורה, ד, כב

וזהו בחינת השכרות של פורים, כי אז צריכין שתהיה השתיה מרבה מאכילה כמובא בפונות... וזהו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ואיתא בפונות כדי שיוכל להשפיע איזה הארה גם להניצוץ שבקלפות וכו', עין שם, הינו פנ"ל, כי בפורים מאיריו היראה נפלאה לכל הניצוצות הרחוקים מאד מאד אפלו המנחים בעמקי עמקי הקלפות גם להם שולחין ריח הטוב והנפלא של היראה עלאה הפ"ל כדי להחיות ולהשיב אותם גם כן כי הוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח כידוע

הרב קוק, עולת ראיה, עמ' תלט-תמא

ידענו מדברי חכמים אמתיים, שהארת פורים גדולה למאד, וקדושה גדולה מאירה בו בעולם. ונראה שמתוך כך מלמעלה, האדם נשמר אז מכל קלקול, כיון שהוא עסוק בשמחת פורים, וא"צ כ"כ להיות על משמרתו רק שלא יעבור ח"ו שום דבר מדברי התורה והמצוה, שח"ו אין עבירה מצוה, אבל בדברי הרשות, שראוי להשמר מהם בכל הימים, במה שהם מקלי' נוגה

שקרובה אל הרע, ביום הקדוש הזה משומרים אנו כי נפל אז פחד היהודים על עמי הארץ, ורבים מהם מתיהדים...
והנה ההארה הנמשכת ביום הקדוש הזה היא ממש מצד קדושת הגוף הישראלי.. שעצם הכלי מזוכך הוא ויכול לקבל אור שמחה גדולה ולא-יתבטל, ועוד שאפי' אם יסולק אור השכל מכלי הגוף הנה כחות הגוף בעצמם כבר קדושים הם, ושומרים מכל רע ומדביקים עצמם לשלמות האמתית שבאור פני מלך חיים, ע"כ המצוה אז לבסומי, וממשיך אור גדול עי"ז כמבואר בדברי הארי ז"ל.

ולוא דמסתפינא הי' נ"ל, דאף שבכל הימים שתוי אל יתפלל, מ"מ ביום זה הואיל ומצותו בכך לא מטריד, [כיוון ש] היום שנהפכה הקללה לברכה, ואפי' עסוק במלאכה שם הוא מוצא אור הקדושה... ועשרה כתרין דמסאבין נשברו בחדא זקיפא דעשרת בני המן ע"כ האור מגולה ע"י המגילה... וניחא בזה ללמד זכות על הרבה שנוהגים להתפלל בהיותם שתויים בפורים

שיעור 5: עוד על מה שנודע כאשר נמצא ב"לא-ידע"

מהר"ל, אור חדש, עמ' רכא, אות ז

שצריך לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ולפיכך יום הזה אינו כמו יום הכפורים שהוא יום צום ותענית כי יום הכפורים ראוי שיהיה יום צום לפי שכאשר מסלק האדם ממנו הגוף על ידי התענית שהוא ממעט הגוף יש לאדם דביקות אל הש"י ולכך הצום שהוא סלוק הגוף ראוי בפרט ביום הכפורים אבל ימי הפורים הוא ענין אחר כי הש"י הציל אותם מהמן בשביל שאין אדם נחשב לדבר מה ואין לו עזר מצד עצמו וכיון שאין האדם נחשב לדבר מה קיום שלו הוא מן הש"י ומה שאין האדם נחשב לדבר מה דבר זה הוא מצד הגוף ולפיכך צריך לבסומי בפורים

וכאשר הוא מבוסס ואין יודע בין ארור המן ובין ברוך מרדכי אז מה האדם נחשב כאשר מסולק ממנו השכל וכיון שאין נחשב לכלום לכך מצד הזה הש"י מקיים ומעמיד אותו ולכך בימי המן שהיה רוצה לכלות את ישראל ולאבד את גופם ולא היה להם עזר רק מן הש"י אשר הוא מקיים האדם מצד שאינו נחשב לכלום מצד עצמו רק כי קיומו הוא מצד הש"י ולכך חייב לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ואז אין דבר באדם וכאשר אין האדם נחשב לכלום קיומו הוא מן הש"י... ובפורים כל אכילה ושתייה הוא הסרת השכל וזהו בטול האדם עד שאינו נחשב דבר מה ודי בזה למבינים דברים שהם עמוקים מאוד מאוד

אברהם יהושע השל מאפטא, אוהב ישראל, פורים

חייב אינש לבשומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. והוא דבר פלא גדול כי לא מצינו בשום מקום בתורה הקדושה שיצא דבר טוב משתיית היין הרבה. ובפרט לשתות כ"כ וכמעט שיוצא מדעתו ושכלו ח"ו. ואיזה טוב יצמח מזה ... מוטל עלינו לשבר תוקפו וכוחו של המן הרשע ... היינו שכל אחד מאתנו עם ה' יבטל וישרש הרע הטמון בקרבנו. אשר ע"כ צריכים גם אנחנו ליצא למעלה מהדעת כדי שנוכל לבטל לגמרי בחינת הרע, ולזה רמזו חז"ל במתק לשונם חייב אדם.. "עד דלא ידע", היינו שיצא אז למעלה מן הדעת ויבוא לבחינת עולם הגול"ם, ולא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. כי שם דבר והיפוכו שוים כאחד. ואז יוכל לבטל בחי' הרע אשר בו

הרב קוק, שמונה קבצים, ז, קעו

כל זמן שישנם הפכים מרגיזים בעולם הדעות, ציורים שאין חטיבה ציורית אחרת טובבתם, אף על פי שאי הסבל בא מתוך נקודת עומק הטוב, שאי אפשר לה לסבול את הרע ואת סרחונו, מכל מקום סוף כל סוף קוצר כח ורוגזה יש כאן, מדת הדין עדיין שולטת, ומדת החסד לא נתפשטה ברב גדלה.

הצפיה המאושרה היא להתגלות הטוב, האור של החסד הנאמן, מקור החיים והשלום, האמת והצדק, שכל ההפכים יושלמו אליו, ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, יאמר בראשונה על עולם הרעיון, על המון התיאורים, על הצעת המחשבות.

ויסוד הכל, שאין שום רע נמצא, לא בעולם הגולמי, ולא בעולם האידיאלי התיאורי, כי אם לפי אותה המדה, שהטוב כנוף ומסוגר ואינו מושיט את זהרי אורו אל כל האפסים, אבל בהתחפשות הטוב מכבליו, אז אין שום דבר רע במציאות, וכל התוכנים מתהפכים בטיבם וטבעם לטוב, כל השקרים קונים את חכמת האמת בעצמיותם, ומתלבנים מכתמי מחשכיהם. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, אור שכבר היה. קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה, לאמת יוציא משפט. ועליוני הדעה, קדושי הרוח, שאיפת שלום ואמת עליונה זוו חיה בלבבם, ועל כן, עם עומק קנאתם לד', הם הם העומדים על הפסגה העליונה של הנני נותן לו את בריתי שלום.

שיעור 6: פורים שפיל - או: הקרנבל היהודי

אהבה בלקין, הפורים שפיל: עיונים בתאטרון היהודי העממי (ירושלים תשס"ג), עמ' 56 ואילך

הקרנבל הימי ביניימי

הקרנבל, בווריאציות המקומיות שלו, היה החג העממי החשוב בחגי השנה, בייחוד בדרום אירופה, סביב אגן הים התיכון, בעיקר באיטליה, בצרפת ובספרד, אך גם בגרמניה ובארצות נוספות. עונת החג החלה בדרך כלל בינואר, לעתים בסוף דצמבר, והפעילות גברה לקראת תקופת הצום, שהקרנבל היה ניגודו. הקרנבל העלה על נס את השחרור הזמני מן האיסורים, והסיר את מגבלות ההיררכיה המעמדית החברתית. ההתרה הזמנית הזאת של האיסורים באה לידי ביטוי בצורות קומוניקטיביות שלא היו אפשריות בחיי היום יום. האנתרופולוגים תיארו את החגיגות שהתקיימו בתחילתו ובסופו של מחזור עונתי כתנועת מטוטלת של הזמן, המתהפכת למשך תקופה קצרה במועד החגיגי.

הזמן במועדים הללו נע כאילו לאחור ואחר כך חזר למהלכו הרגיל. החגיגות המובדלת והמובחנת משגרת חיי היום יום השכיחה את החוקים האורתודוקסיים של החיים וחי החברה התרחשו, הוצגו ושוחקו בהיפוכם. פתיחות, חופש מהנורמות, שבירת חוקי המוסר, הנימוסים והצניעות—כל אלה הקטינו את הפערים החברתיים בקרנבל והשליטו בו רוח שוויונית. הקרנבל התרחש במרכז העיר תחת כיפת השמים, העיר הפכה לתאטרון ללא קירות, והרחובות הראשיים היו לבמות ועליהן הוצגו החיים במהופך. תושבי העיר, שהתגודדו ברחובותיה, היו הצופים והשחקנים כאחד.

לבושים במסכות גרוטסקיות ובתחפושות משונות שיחקו תפקידים של גברים בבגדי נשים ולהפך, של שוטים וליצנים, שדים ואנשי פרא, חיות פרא ואנשי כמורה ועוד. החוגגים שרו, רקדו ושתו לשוכרה, השליכו קמח, ביצים, סוכר ותפוחים זה על זה ואף התפרצו לבתים לבקש אוכל ושתייה. המחופשים היו רשאים להעליב יחידים ולבקר את הרשויות. שירים סטיריים, קללות והומור גס היו חזון נפרץ, ולא אחת עברו החוגגים מאלימות מילולית לאלימות פיזית.

אהבה בלקין הפורים שפיל: עיונים בתאטרון היהודי העממי (ירושלים תשס"ג), עמ' 62

יצאתי עם השר בימי הנעורים / אחרי סעודת פורים / לראות בשחוק השכורים / כי שמענו אופרים: / ברחוב יאספו כל העדרים / כאיש אחד חברים / ושמה יצברו השכורים חמרים חמרים. / וכאשר קרבנו אל הרחוב / ואנחנו שולי הגאווה נסחוב / ראינו קהילה גדולה / והנה שם קול הטולה / כקול פחנה / ועם רב אשר לא יספר טרב ולא יפנה / יתלכדו ולא יתפרדו / וכאשר שמשנו זרחה נודדו / ראינו נערים ונחבאו / וקשישים קמו עמדו / ואפרו לנו: ברוכים הבאים / ויתנו לנו מקום בראש הקרואים / ישבנו עמם ועיינו רואים / חבל שכורים כסבאם סבואים / לפנינו מתנבאים... והשכרות והפריצות ביום הזה ערעה / וקצתם יחולו בטחולות / בחורים וגם בתולות...

החיד"א, ספר מעגל טוב, 139

... כל הלילה היו עושין ברחובות שמחה ופרצופין ושטויות בשביל פורים שעבר כאילו העיר שלהם בפרסום גדול, ברחובות קריה, ורובם אשכנזים שיש באמשטרדם יותר מנ' אלף נפשות מאשכנזים והעיר חירות והם לוקחים יותר מדי כאלו הם המושלים ומלכי ארץ דבר פלא.

הגהות הרמ"א על שו"ע אורח חיים, תרצ"ו, ח

היתר הלכתי: הרמ"א

ומה שנהגו ללבוש פרצופים (= מסכות) בפורים וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונין אלא לשמחה בעלמא

אהבה בלקין, הפורים שפיל: עיונים בתאטרון היהודי העממי (ירושלים תשס"ג), עמ' 149

קטעים נבחרים מ"פורים שפיל" לאורך ההסטוריה

נאום אחשוורוש לפני הבאת ושתי:

אתם אדונים, מיופי נשותיכם מתפעלים? ואני אצווה על המלכה ושתי לבוא עירומה. אתם אדונים, את נשותיכם מקשטים, ואני אורה את המלכה ושתי להיכנס ללא מלבושים

פרדכי "משווק" את אסתר:

היא עקרת בית אמיתית

בבית בשרוול מסירה היא קצף התבשיל מקדרה ובסינר מטאטאת היא את הבית וכאשר היא צריכה לחמם את התנור ולהציע את המיטה מציעה היא את התנור ומחממת את המיטה.

אהבה בלקין, הפורים שפיל: עיונים בתאטרון היהודי העממי (ירושלים תשס"ג)

מיד כשמשמש ובא ניסן,

היהודים העלובים מתחילים לנקות,

לשוק הם רצים,

וכך סירים חדשים וכדים חדשים הם קונים,

את כל הפים שואבים,

בד לבן פורסים ותכסים,

את מצותיהם החמוצות פעופשות בלי פלח ובלי ביצה אופים.

מיד כשיורד ליל הארבעה עשר,

כל היהודים העלובים מתקבצים יחדיו,

כל אותו לילה הם אינם רגועים,

ביין כוסותיהם מפלאים

והנה יתוש אל תוך יינם

פנינה נפל

ואז היתוש העלולך הם החוצה מוציאים.

ואת היין לגום לוגנים

אבל אם אני, הנסיך הפך או אתה פלך אב, ביין נוגע

פוי, פוי בזה נגע קאטולי" - יגידו פיד.

"את היין הזה צריך לשפוך לפח"

אליעזר שביד, ספר מחזור הזמנים, עמ' 137-138

כבר הערנו למעלה שהחריגה החד פעמית והמבוקרת מן המסלול הרגיל ממלאת תפקיד חיוני דווקא לגבי אנשים הדורשים מעצמם ריסון יצרים מחמיר. תורה הגורסת ש"הרהורי עבירה קשים מן העבירה" גורמת בהכרח להדחקת מאניים ודחפים יצריים, הממשיכים כמובן לגעוש במסתורים. ההיפוך הפורימי מביא קודם-כֹּל לידי סימולציה של סיפוק המאניים הדחוקים, כפי שלמדנו מסיפורה של הגמרא. תוך כדי כך אדם לומד להכיר בעצמו אותם צדדים שאין הוא נוטה להודות בקיומם.

אפשר לומר, שתובנה עממית עמוקה נאחזה בסדק צר שנזדמן לה, וחוכמת מנהיגים אישרה והכשירה את התובנה הזאת במעין הערמה של קדושה. מכאן קסמו העממי של חג הפורים, קסם המים הגנובים ברשות וקסם ה"קתרסיס" המטהר את הנפש מסיגיה. הציבור היהודי נפתל בין התודעה של "עם נבחר", נבדל מסביבתו לבין הקנאה במנעמי חייה של אותה סביבה אלילית. גם היהודים רוצים להתבולל ביודעין הם נמצאים בדיעבד בתהליך של איבוד הדיוקן וכמעט הנמנע להניח שהרהור העבירה יפסח אפילו צדיקים זה המאן הלוהט לקפוץ מעבר לגדר ולטעום את טעם החיים המצוות והמנהגים הדופן של חג הפורים דוחפים איפוא הסמויה סיפוקה המלא תוך כדי עיצובה של התגובה האירונית. היהודים המגלים את שמחת נצחונם כדרך שסביבתם האלילית את נצחונותיה מציבים כך לעיני עצמם את הסכנה הגדולה שממנה ניצלו.

שיעור 7: עיקר השמחה בא מחמת

ההשתנות דבר אל היפוכו

אברהם יהושע השל מאפטא, אוהב ישראל, פרשת זכור ופורים

משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית נט). י"ל על פי סוד, דהנה כתיב (בראשית יז, יט) אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק. ולהבין טעם הדבר למה ציוה הבורא ב"ה וב"ש לקרוא את שמו יצחק. וי"ל דיצחק הוא לשון צחוק וחדוה ושמחה אשר נתהווה ע"י לידת יצחק אע"ה בכל העולמות ע"י ההשתנות מדבר אל היפוכו. כי אאע"ה היה מקורו מדת החסד וכן היה דרכו להיטיב ולגמול חסד עם כל באי העולם. והלבוש של חסד הוא בחי' מים ויצא ממנו יצחק שבחי' שורש נשמתו היה מדת הגבורה והפחד בחי' אש. וע"י גודל זה ההשתנות נעשה חדוה ושמחה בכל העולמות. והוא על דרך משל מי שמשנה בגדיו הראויים לו תמיד לפי ערכו ולובש בגדים אחרים אשר אין דרכו בכך אזי נעשה צחוק וחדוה לכל הרוואים אותו, וכמו שאנו רואים בימי הפורים כאשר איש יהודי משנה מלבושיו ולובש בגדי אשה נעשה שמחה וחדוה על ידי זה (וכשרואים כל ימות השנה את האשה בעצמה שמלובש כל אחד בבגדיו הראויים לו אין שום שמחה), אמנם עיקר השמחה בא מחמת ההשתנות מדבר אל היפוכו.

אברהם יהושע השל מאפטא, אוהב ישראל, פרשת זכור ופורים

וכן הנס הגדול של פורים והשמחה הוא ע"י ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים גו' (אסתר ט, א) ופור המן נהפך לפורינו. ומטעם זה היה ג"כ שמחה וחדוה בכל העולמות מלידת יצחק אבינו ע"ה. שהוא בחי' אש. מאאע"ה שהוא בחי' מים מדת החסד וע"י העקידה נהפך הדבר והחליפו את לבושם ונכללו זה בלבוש זה. כי אברהם נאזר אז בגבורה וכבש רחמיו לשחוט את בנו, נתלבש אז בבחי' חסד לאברהם. כמ"ש האריז"ל על פסוק (בראשית כב, ז) ויאמר יצחק אל אברהם גו' אבי ויאמר הנני בני. היינו שהיה יצחק מתמיה מאוד ואמר לאביו הלא אתה אבי. ר"ל הידוע ומפורסם במדת טובו וחסדו. ודרכו להיטיב עם כל הברואים ואיך כעת נהפכת להיות מוסכם ברצונך לעשות דבר זה היפך מדתך וטבעך. ויאמר הנני בני. ר"ל לעת עתה אני לבוש בבחי' בני שהוא מדת הגבורה שהוא לצורך שעה. נמצא שאז היה נכלל בחי' אברהם ביצחק ובחי' יצחק באברהם שיצחק לבש מדת אברהם יסוד המים שנשפך לארץ שהיה אז בעיני עצמו נבזה ושפל כדי לקיים מצות בוראו. וכמ"ש (שם ח) וילכו שניהם יחדיו. ועל דרך זה נתהווה ג"כ בהעולמות עליונים וכמבואר בספה"ק

תפארת שלמה, מועדים, רמזי פורים

ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר בית המלך הפנימיית (אסתר ה, א). הנראה לרמז בזה מ"ש הכ' שלבשה מלכות ולא נאמר ותלבש אסתר בגדי מלכות. גם יש להבין מה מודיענו הכתוב שלבשה מלכות הלא כל אדם יודע כי המלכה נכון לה ללבוש בגדי מלכות ומה יוצא לנו מזה. אך הנה נודע בזוה"ק ובספרים כי הצדיקים ע"י מעשיהם הטובים בתורה ותפלה בכוונה הם מתקנים ומלבישים כבוד ותפארת לשכינה כמ"ש (אזמר בשבחין, זמר ליל ש"ק) בקשוטין אזלא ומאנין דלבושין ר"ל ע"י הצדיקים הלומדים בתורה לשמה מתקנים קשוטי כלה להראות לפני הש"י חזי במאי ברא אתינא לקמך.

וזהו פתשגן כתב הדת של תורה להראות את אסתר היא השכינה לפני הש"י ב"ה... והנה זהו הרמז שלבשה אסתר מלכות לבושי מלכות ויקר ממעשי הצדיקים המלבישים אותה המכוונים לשלום מלכות כידוע בסוד עשרה הרוגי מלכות. והנה אח"כ השכינה היא חוזרת ומלבשת הצדיקים במלבושה בכבוד ותפארת כמב' הענין כולו בפ' אשת חיל ליודעי חן. ... ובזה אמרנו לעיל בפ' (אסתר ד, ד) ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולא קבל. לרמז כי השכינה שלחה בגדים להלביש את מרדכי בגדי תפארתה שמלבשת הצדיקים. ואז בשעת העצבות לא קבל כי לא הי' ביכולתו אז.

אך בשעת הגאולה כתי' ומרדכי יצא בלבוש מלכות של השכינה. וזהו המובא בזוה"ק בכ"מ (זוהר ב קסג, ב) כי הצדיקים הם אנפי דשכינתא כי השכינה מתלבשת בתוכם. וזהו שכינה מדברת מתוך גרונו. .. וזה ענין הרמז במנהג הקדמונים שהיו מחליפין לבושיהם בימי הפורים בגדי איש לאשה ובגדי אשה לאיש וכבר קרא עליהם הב"ח בקול גדול לאמור שהם עוברים על לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב, ה). אך לפי מה שבארנו הי' להם הרמז על לבושי השכינה כמו באסתר ותשלח בגדים להלביש את מרדכי.

שיעור 8: חג נצחיות הרגע

מהר"ל, אור חדש, עמ' קלד-קלה

כי הוא הפיל הגורל אבל הנפילה עצמה עליו היה ומ"מ צריך לומר כמו שאמרנו כי לכך היה הגורל בחודש אדר שהוא סוף לחדשים כי זה על סוף ישראל ולא ידע המן כי לכך יש לישראל סוף כי מצד הסוף הוא קיום ישראל מצד הש"י ואל"כ לא היה בגורל ממש כלל רק בודאי יש בו ממש ולכך הסוף שלהם בחודש אדר וחודש אדר מחובר לחודש ניסן כי כאשר הסוף שלהם בחודש אדר שהוא מחובר לחודש ניסן ובזה נראה שאין כאן סוף גמור רק שהוא שב אל הש"י כמו שהתחלה שהוא חודש ניסן היא מן הש"י כך הסוף הוא שב אל הש"י וזהו קיום דהוי שלהם ובודאי המן היה רוצה לדעת ע"י הגורל איזה חודש הוא מוכן אל הסוף של ישראל ולכך נפל הגורל בחודש אדר שהוא סוף החדשים והוא סוף שלהם וכן הוא האמת שיש לישראל סוף מצד עצמם והסוף שלהם מצד עצמם הוא עצם קיום שלהם מצד הש"י וזה קיומם לנצח נצחים...

וכאשר תבין אלו דברים אז תדע להבין מה שאמרו ז"ל אם כל המועדים בטלים ימי הפורים לא יהיו בטלים (פדרש שוחר טוב עש"ט, א) וזה כי כל המועדים זכר ליציאת מצרים ויציאת מצרים הוא התחלת ישראל וזהו עצם ישראל אף שהתחלה הוא מן הש"י מ"מ דבר זה יש לו הפסק ובוטל כי כל נברא יש לו ביטול מצד עצמו יהיה מי שהוא ולפיכך המועדים זכר ליציאת מצרים ויציאת מצרים הוא התחלת ישראל וכל דבר יש לו סוף ולכן יש בטול למועדים אבל ימי הפורים אין זה היה מצד עצמם כי אם מהשם יתברך מה שהוא יתברך תכלית וסוף ישראל כי ישראל הם אל הש"י ודבר שהוא מצד הש"י לא מצד עצמם לדבר זה אי אפשר שיהיה לו הפסק כלל... וכן למ"ד אף יום כפורים כי גם י"כ הוא מצד הש"י והוא שרמזו רז"ל בגמרא (יוטא פה, ב) אשריכם ישראל שאתם מטהרין ולפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם הקב"ה מטהר אתכם שנאמר (ירמיה יז, יג) מקוה ישראל ה', ולכך י"כ ג"כ אינו בטל

ר' נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, ב, עד

חג ה"עכשיו" - ר' נחמן מברסלב

כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, ועל כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשיו, (ולא סיים)

ר' נתן מנמירוב, ליקוטי הלכות, ברכת הריח, ד, כה

כי עכשיו ההתחלה של הגאולה ותקונו כל העולמות הוא מפורים. כמו שמוכן מרמזי דבוריו הקדושים של רבנו זכרוננו לברכה. בעת שאמר התורה על פסוק מ'מצרים ו'לא יראו פני ר'יקם שהוא ראשי תבות פורים. שאמר אז כי מתחלה היו כל ההתחלות מפסח שהוא יציאת מצרים. ועכשיו וכו' ופסק באמצע ולא סיים דבריו. ומתוך דבריו הבנתי שעכשיו ההתחלה מפורים. שהוא מחיית עמלק שהיא עקר הגאולה של משיח

שיח שרפי קודש, ד, ס

על המובא בתורה ע"ד חלק ב' "כל ההתחלות היו מפסח ועכשיו" וכו', אמרו שתיבת 'ועכשיו' מרמז שעכשיו ההתחלות הם בכל רגע ורגע, שבכל רגע ורגע חייבים להתחיל בהתחלה חדשה, כי בעת כל ההתחלות הם 'מעכשיו' ממש וכו' בכל רגע ורגע

חיי מוהר"ן, אות קמ

קדם שבאים לגדלות צריכין לפל בתחלה לקטנות וארץ ישראל הוא גדלות דגדלות על כן צריכין לפל בתחלה לקטנות ועל כן לא היה יכול הבעל שם טוב זכרונו לברכה לבוא לארץ ישראל כי לא היה יכול לירד לתוך קטנות כזה

חיי מוהר"ן, קמב

כשבא מארץ ישראל אמר בדרך הזה קימתי כל התורה בכל האפנים כי השגתי קיום כל התורה שאפלו אם היו מוכרים אותי לישמעאל במדינות רחוקות שאין שם שום יהודי, והוא לשלח אותי לרעות בהמות, ואפלו אם לא אדע מתי שבת יום טוב, ולא יהיו לי טלית ותפלין ולא סכה ולא שום מצוה וכו' וכו', אף על פי כן הייתי יכול לקיים כל התורה בלה

ר' נתן, ליקוטי הלכות, פורים, א

זוה בחינת המגלה שהיא נעשית מבחינה הזאת, כי על ידי שהתגבר המן והיה אז הסתרה גדולה מאד בחינת הסתר אסתיר, על ידי זה אחר כך כשזכו לנצחו על ידי זה נעשה מבחינת ההסתרה הזאת תורה חדשה, שהוא בחינת המגלה, שהיא תורה חדשה שנעשה מזה כנ"ל. (וכמו שכתוב לעיל מזה בהלכות קריאת התורה, עין שם), ועל שם זה נקראת מגלה, עין שם, שהיא נעשה מהתגלות ההסתרה

שיעור 9: מ"עד דלא ידע" ל"עדלאידע"

חזקי שוהם, מרדכי רוכב על סוס: חגיגות פורים בתל-אביב (1936-1908)
ובנייתה של אומה חדשה, עמ' 224

רגע הולדת העדלאידע

תהלוכת המסכות הראשונה אורגנה באחוזת בית, ככל הנראה בפורים של שנת 1913. לפי עדותו של יוזמה, אברהם אלדמע, שהיה באותה העת מורה לציור בגימנסיה "הרצליה", נלקח הרעיון מן התימנים ביפו, שנהגו להתחפש בתלבושות תנ"כיות ולקבץ נדבות. אלדמע ביקש לעצב את התלבושות באופן קצת פחות "פרימיטיבי", כלשונו, ולסדר תהלוכה של תלמידיו בדמויות תנ"כיות ובתלבושות מזרחיות. אלדמע הוסיף וסיפר כי ראש ועד השכונה, הלוא הוא דיזנגוף, הראה התלהבות והבטיח שבשנה שלאחר מכן תאורגן התהלוכה על חשבון הוועד. ב-1914 כבר הגיע דבר קיום התהלוכה לעיתונים, ודווח בהם כי "זה היה מעין 'קרנבל' עברי והחדוש שבדבר רכז המון של אנשים אשר מלאו את רחובות תל אביב בערב ההוא".

אליעזר שביד, ספר מחזור הזמנים, עמ' 140-141

דומה כי בשנים האחרונות חל שינוי נוסף. שוב בא היסט של דגש. ההקשר הלאומי ההיסטורי ניטשטש והחג הפך להיות ביטוי משוחרר לשאיפת "נורמליזציה" שנתקיימה סוף-סוף. "נורמליזציה" מה משמעה? הרי זו השאיפה שהיתה חדורה בתנועה הציונית החילונית לחי עם טבעיים "ככל העמים". לגבי חלק מן התנועה הציונית נתפרש הביטוי "ככל העמים" לא רק מבחינת תנאי הקיום וההגדרה העצמית של העם, אלא גם מבחינת החיקוי של דפוסי תרבות לאומיים "טבעיים" של עמים אחרים, ואם זוהי השאיפה, הרי חגי הפורים המעוצב כקרנבל עליז הוא ביטוי אידיאלי שלה. בחג הזה, חג-ההתחפשות, יכול עם ישראל להתחפש ככל עם ולכל עם, וכך יכול היה חג הפורים לקבל צורה המבטאת את המשאלה הנסתרת או הגלויה להתבולל דווקא כאשר שב אל ארצו

אבל אם כך הוא הדבר, הרי שלא נסתיים תפקידו ולא פג משמעו של חג הפורים כחגה של הגלות גם במדינת ישראל. ולא רק מפני שעם ישראל עדיין יושב ברובו בגלות, אף לא רק מפני שרבים מבניו היושבים בארץ חולמים על הגלות ויורדים אליה. יש לגלות שורש פנימי בנטיית-לב ששיבת ארץ-ישראל כשלעצמה איננה מחסנת מפניה. אדרבה, יש סוג של גלותיות שהיא באפשר בארץ-ישראל בלבד: הרצון להתבולל כעם בקרב העמים, ולא כתוצאה מסחף ומפיתוי, אלא כביטוי של רצון לאומי מוגדר וממוסד.

פורים שהוא קרנבל אינו פורים אלא חג של התבוללות. גם אם יש הצדקה לכמה מן השינויים המסגלים את החג להג' ולתנאי החיים של העם השב לחיות חיים לאומיים טבעיים, יש לשמור על הפכחון האירוני כסייג פנימי בתוך העליצות קלת-הדעת. הוא-הוא השומר בחג המופלא הזה על טעם המקור!

ליקוטי מוהר"ן, תורה נו

"הסתר אסתיר" - על ההסתרה שבתוך ההסתרה

כי יש שני הסתרות וכשהשם יתברר נסתר בהסתרה אחת גם כן קשה מאד למצוא, אך אף על פי כן כשהוא נסתר בהסתרה אחת אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברר, מאחר שיודע שהשם יתברר נסתר ממנו. אבל כשהשם יתברר נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהיינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהיינו שאינו יודע כלל שהשם יתברר נסתר ממנו, אזי אי אפשר כלל למצא אותו מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברר. "ואנכי הסתר אסתיר" דהיינו שאסתיר ההסתרה שלא ידעו כלל שהשם יתברר נסתר, ואזי בודאי אינו יכול למצא אותו יתברר מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברר כי אינו יודע כלל שהשם יתברר נסתר ממנו כי ההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל....

ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה גם שם מלבש השם יתברר, דהיינו אותיות התורה, כי בלעדיו אין חיות לשום דבר כנ"ל. רק שעל ידי רבוי העברות הפר דברי אלהים חיים לגמרי עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיחות עד שאינו יודע כלל אפילו זה בעצמו שנעשה לו כהתר כנ"ל, שזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל. על כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל וזה על ידי שממשיר אריכות ימים לתוך המלכות שהוא בחינת דעת כנ"ל ועל ידי זה הדעת יוכל לידע שאפילו בתוך ההסתרה בעצמה ואפילו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלבש השם יתברר דהיינו התורה. ומאחר שיודע שאפילו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברר, מזה בעצמו נתגליו ההסתרות ונעשה מהם תורה.

